Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Rok VIII Wilno, dn. 25 czerwca 1934 r. Nr. 12

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WILEŃSKIE

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI

Redakcja: Wilno, z. Bernardyński 6, m. 1. Administracja: Wilno, ul. Metropolitalna 1. P. K. O. 80.833

Ogłoszenia: Cała strona 48 zł., 1/2 str. 24 zł., 1/4 str. 12 zł., 1/8 str. 8 zł.

Prenumerata: Rocznie 15 zł., półrocznie 8 zł., Nr. pojedyńczy 80 groszy

Elegi vos et posui vos, ut eatis et fructum adferatis. *Joan. 15. 16.*

TREŚĆ ZESZYTU.

Sekretarjat Prasowy podaje do wiadomości, iż wyszły z druku następujące ulotki po 2 grosze:

1. MAŁY PRZEWODNIK DLA POZYSKANIA ODPUSTU JUBILEUSZ.
2. UWAGI O MAŁŻEŃSTWIE KATOLICKIEM.
3. UWAGI O CHRZCIE — DLA RODZICÓW, KUMÓW I OSÓB PRZY NIM OBECNYCH.
4. O SAKRAMENCIE CHORYCH.

Wilno, Zamkowa 8.

Rok VIII Wilno, dn. 25 czerwca 1934 r. Nr. 12

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WILEŃSKIE

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI

Redakcja: Wilno, z. Bernardyński 6, m. 1. Administracja: Wilno, ul. Metropolitalna 1. P. K. O. 80.833

Ogłoszenia: Cała strona 48 zł., 1/2 str. 24 zł., 1/4 str. 12 zł., 1/8 str. 8 zł.

Prenumerata: Rocznie 15 zł., półrocznie 8 zł., Nr. pojedyńczy 80 groszy

Elegi vos et posui vos, ut eatis et fructum adferatis. *Joan. 15. 16.*

DZIAŁ URZĘDOWY

ZARZĄDZENIA STOLICY APOSTOLSKIEJ

Wzbogacenie odpustami t. zw. „Dnia Eucharystycznego“.

Św. Penitencjarja Apostolska dekretem z dnia 10 kwietnia 1934 r. podała do wiadomości, iż Ojciec św. na audjencji, dnia 6 kwietnia tegoż roku udzielonej Kardynałowi Penitencjarzowi Wielkiemu, raczył łaskawie rozciągnąć odpusty, przywiązane do 40-godzinnego nabożeństwa dekretem „Invecto fideliter“ z dnia 24 lipca 1933 r.[1]), do tak zwanego „Dnia Eucharystycznego“, w którym czy to raz, czy też kilka razy do roku wystawia się uroczyście Najśw. Sakrament na cały dzień, od rana do wieczora, odprawiają się Msze święte, przystępuje się do stołu pańskiego, odprawiają się nabożeństwa i głoszą kazania, skierowane do umocnienia wiary w ten Sakrament, do podniesienia nadziei i miłości ku Chrystusowi Panu, obecnemu pod postaciami eucharystycznemi z miłości ku nam, i do przebłagania za zniewagi, przez złych ludzi w tym Sakramencie Mu wyrządzone. Tego rodzaju „Dzień Eucharystyczny“ jest objawem wiary i miłości wiernych do Najśw. Sakramentu i należytej Jego czci i dlatego zasługuje na to, by go wzbogacić odpustami, aby w ten sposób zachęcić ich do częstszego i pobożniejszego tych „Dni“ urządzania.

(*Acta Ap. Sedis,* t. 26, str. 243).

---

[1]) Odp. *zupełny* raz na dzień po spowiedzi, Komunji św., nawiedzeniu wystawionego Najśw. Sakr. i odmówieniu 6 *Ojcze, Zdrowaś* i *Chwała* i *15 lat* za każdorazowe nawiedzanie.

Odpust, przywiązany do modlitewki do Krzyża św.

Dekretem św. Penitenc. Ap. z dnia 20 marca 1334 r. Ojciec św. nadał *odpust pięciuset dni* za każdorazowe pobożne ze skruchą serca odmówienie wezwania do Krzyża św.: „O crux, ave, spes unica“, *zupełny* zaś raz na miesiąc przy zwykłych warunkach za codzienne przez cały miesiąc odmawianie.

(*Acta Ap. Sedis*, t. 26, str. 244).

Nominacja JE. Ks. Biskupa Teofila Matulanisa.

Majowy zeszyt rb. *Acta Ap. Sedis* podał wiadomość o mianowaniu w dniu 8 grudnia 1928 r. biskupem tytularnym Matregen. i sufraganem administratora archid. mohylowskiej w Leningradzie JE. Ks. Teofila Matulanisa, który nie dawno przybył z Rosji na Litwę.

(*Acta Ap. Sedis*, t. 26, str. 246).

ZARZĄDZENIA ORDYNARJATU ARCYBISKUPIEGO

W sprawie samoistnego podatku wyrównawczego dla gmin wiejskich [1]).

KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA
Wilno, dn. 12. VI. 1934 r. Nr. 18136.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27. X. 1933 r. (Dz. U. 1933 r. Nr. 84, poz. 613).

Art. I. — Ustęp 1 art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1931 r. o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 172) ulega zmianom następującym:

1) w zdaniu pierwszem skreśla się wyrazy: „do dnia 31 marca 1934 r.“;

2) w zdaniu drugiem wyrazy: „W tym okresie“ zastępuje się wyrazami: „W okresie od dnia 1 kwietnia 1931 r. do dnia 31 marca 1934 r.“

Ks. J. Ostreyko
w/z Kancl. Kurji.

---

[1]) Cf. *Wiad. Archid.* r 1931, n. 20.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

ODEZWA RADY SPOŁECZNEJ PRZY PRYMASIE POLSKI.

Ludzkość przechodzi obecnie jeden z tych przełomowych i przejściowych okresów historji, które polegają na załamywaniu się dotychczasowych form ustrojowych i na szukaniu nowych. Przeżywają się liberalne formy życia społecznego i gospodarczego. Na ich miejsce powstają nowe.

Przesilenie form ustrojowych jest jednak, sięgając głębiej, przesileniem idei przewodniej, która dotąd kierowała życiem społecznem i gospodarczem, przesileniem indywidualizmu liberalnego. Jest także narastaniem nowych idei, które, jakkolwiek różne, w tem się schodzą, że zarówno życiu społecznemu, jak i gospodarczemu, zanarchizowanym przez indywidualizm liberalny, nadać chcą formę jednolitości i celowości.

Jesteśmy jednak dopiero w okresie przejściowym. A że wyraźniejszym jest obraz żegnanej teraźniejszości, niż zbliżającej się przyszłości, stąd różnorodność programów przyszłego ustroju i chaos walk ideologicznych.

W tym przejściowym okresie encyklika Piusa XI „O odnowieniu ustroju społecznego" (15. 5. 1931) może i powinna odegrać rolę bezpiecznego przewodnika przez zamęt życia i chaos dnia dzisiejszego. Powołani przez J. Em. Ks. Prymasa do popularyzowania społecznej myśli Kościoła w polskiem społeczeństwie, podpisani członkowie Rady Społecznej przy Prymasie Polski chcą w niniejszej odezwie uwypuklić podstawowe zasady społeczne Kościoła, poddać ocenie współczesne warunki życia społecznego i gospodarczego ze stanowiska katolickiej etyki społecznej i w świetle enc. „Quadragesimo anno" wysunąć praktyczne wskazania.

I. Społeczne zasady Kościoła.

Kościół katolicki ocenia życie społeczne i gospodarcze wyłącznie z punktu widzenia etyki, traktując je jako dziedziny działalności ludzkiej woli. Tem samem upada twierdzenie, jakoby religja była sprawą czysto prywatną, tudzież drugie, jakoby katolicyzm interesował się jedynie zjawiskami życia indywidualnego. Z drugiej strony nie mniej błędnem jest zdanie, jakoby Kościół miał występować ze wskazaniami w sprawie techniki życia społecznego i gospodarczego, a więc z gotowemi progra-

mami rozwiązywania poszczególnych problemów z tych dziedzin. Pius XI w enc. „Quadragesimo anno“ podkreśla, że Kościół ma *„prawo i obowiązek“* występowania w sprawach społecznych i gospodarczych. Wyjaśniając zaś dokładniej to stanowisko, dodaje jednak, że obowiązek ten *„każe mu występować nie w sprawach techniki życia społeczno-gospodarczego, bo do tego nie ma środków odpowiednich, ani powołania, ale w tych wszystkich sprawach, które mają związek z moralnością“*. Temu obowiązkowi czyni Kościół zadość, ustalając etyczne zasady, a nie szczegółowe programy życia społecznego i gospodarczego.

1. Człowiekowi, żyjącemu po wielkiej wojnie, przychodzi łatwo zrozumieć założenie, z którego wychodzi Kościół przy ocenie życia społecznego i gospodarczego. Wiedziony zdrowym rozumem, upatruje on źródło klęsk tego okresu w „kryzysie moralności“. Na tem się jednak powszechna zgoda w ocenie współczesnego kryzysu społecznego i gospodarczego kończy, a zdania rozchodzą się natychmiast, gdy chodzi o znalezienie lub o ustalenie normy moralności życia zbiorowego. Występują różne rodzaje etyki społecznej: etyka „państwowa“, „narodowa“, „międzynarodowa“, „rasowa“, „klasowa“, zależnie od rodzaju zasady, która ma stanowić normę prawideł moralnych. Doświadczenie jednak uczy, że każda z tych norm natrafia na problemy, które się w jej świetle nie dają rozwiązać bez pogwałcenia sprawiedliwości. Tylko chrześcijańska etyka unika tych trudności, a to dlatego, że, zaczerpnięta z religji, która się wznosi ponad wszystkie stosunki ludzkie, wszystkie objawy życia zna, wszystkie potrzeby ludzkie ogarnia i wszystkie z równą sprawiedliwością traktuje. Z jej religijnej wzniosłości rodzi się powszechność, a z powszechności wypływa jej sprawiedliwość.

Katolicka etyka społeczna opiera się na uznaniu Boga, Stwórcy i Prawodawcy, który ludzkości wytknął cel i dał jej środki, które umożliwiają osiągnięcie tego celu. Zobowiązuje zaś nas do tego, byśmy — uczy Pius XI w enc. „Quadragesimo anno“ — *„w każdym naszym czynie zmierzali do naszege celu najwyższego i ostatecznego, a w każdej dziedzinie życia szukali tych celów, które im natura, a raczej Stwórca natury, Bóg, wyznaczył“*. Jest zatem pewien plan boski u podstaw tego świata, a zadaniem moralności społecznej jest uznać ten plan i dążyć do jego zrealizowania. Plan ten odnośnie do człowieka, a przez niego i do całego świata wyraża ludzka natura i jej prawo.

Analiza ludzkiej natury doprowadza nas do wniosku, że człowiek jest równocześnie jednostką, mającą indywidualny cel, i istotą społeczną, która dla swego pełnego rozwoju potrzebuje życia w zorganizowanem społeczeństwie. Nadto, że człowiek jest istotą duchową i zmysłową zarazem, i że jak do życia duchowego potrzebuje duchowego pokarmu, tak do życia zmysłowego potrzebuje środków materjalnych. Ustrój zatem społeczny i gospodarczy wtedy będzie zgodny z prawem natury, gdy sharmonizuje te wszystkie wymogi ludzkiej istoty.

Objawienie nie zmieniło tej naturalnej moralności społecznej, tylko ją pogłębiło i uzupełniło przez dodanie prawa miłości do sprawiedliwości naturalnej i przez powierzenie Kościołowi obowiązku strzeżenia tej moralności w stanie nieskalanym.

2. Zasadniczem prawem moralności katolickiej w życiu gospodarczem jest, zdaniem Piusa XI, to, że *„dobra materjalne... Stwórca przeznaczył na użytek wszystkich ludzi"*, i że *„temu celowi za pośrednictwem prywatnej własności"* mają służyć. Celem więc życia gospodarczego jest zaspakajanie słusznych potrzeb ludzkich przez dostarczenie spałeczeństwu dóbr prawdziwie użytecznych. Cel ten życie gospodarcze osiąga nie wtedy, gdy wszystkie dobra materjalne pospołu należą do wszystkich, do społeczeństwa lub państwa, lecz gdy są uprzystępnione ludziom za pośrednictwem prywatnej własności. Własność prywatna zatem ma charakter jednostkowy (pożytek właściciela) i społeczny (zaspokojenie potrzeb ludzi wszystkich, a więc i nie posiadających własności wytwórczej oraz społeczeństwa).

Wynika stąd, że ustrój własności wówczas odpowiada wymaganiom katolickiej etyki, gdy zdobycie własności udostępnia wszystkim możliwie ludziom w miarę ich pracowitości i zapobiegliwości, a życie gospodarcze wówczas, gdy jest kierowane myślą o zaspokojeniu słusznych potrzeb wszystkich ludzi.

3. Odnośnie do życia społecznego powtarza Pius XI mistrzowskie zdanie św. Tomasza, że ustrój społeczny winien być *„jednością powstałą z dobrego złożenia wielości"*. Z tą zasadą nie godzi się zarówno jedność, nie uznająca żadnych składowych elementów ustroju, jak i wielość, która nie daje obrazu jedności. Naturalnym zaś ustrojem społecznym będzie takie społeczeństwo, w którem istnieją i w myśl sformułowanej przez Papieża zasady „pomocniczości" współdziałają z sobą odpowiednie naturze ludzkiej pośrednie człony społeczne.

II. Zło naszych czasów.

Życie społeczne i gospodarcze dzisiaj dalekiem jest od tych zasad.

1. Życie gospodarcze nie zrealizowało w pełni zasad katolickiej etyki, a przedewszystkiem naczelnego jej prawa zaspakajania potrzeb wszystkich ludzi. *„Z jednej strony* — mówi Papież — *jest olbrzymia liczba ludzi bez własności, a z drugiej małe koło jednostek nad miarę bogatych"*. To zaś — według Papieża — *„dowodzi w sposób niezbity, że bogactwa... nie są sprawiedliwie rozdzielane i nie według zasad słuszności przydzielane poszczególnym warstwom"*.

Temi słowy wskazuje Ojciec św. na wadliwość zarówno w obecnym rozdziale własności, jak i w sposobach podziału dochodu społecznego. Jej rezultatem jest niezaspokojenie potrzeb szerokich warstw ludności, a także stan bezwłasnościowy mas pracujących, „proletaryzm".

Pochodzi to stąd, że życiem gospodarczem rządzi nie zasada sprawiedliwości, lecz — wolna konkurencja, bądź nieskrępowana przez żaden czynnik, bądź skrępowana pod kątem widzenia egoistycznych interesów zarówno jednostek, jak i zorganizowanych grup społecznych. Skutkiem tego produkcja skierowana jest — nie ku zaspakajaniu słusznych potrzeb całego społeczeństwa, lecz — ku nasyceniu żądzy zysku jednostek, które nią kierują. Również i podział dochodu społecznego dokonuje się nie odpowiednio do zasad sprawiedliwości, lecz stosownie do siły i pozycji, wywalczonej przez daną jednostkę lub grupę społeczną na rynku gospodarczym. Cierpią na tem najszersze warstwy społeczne: robotnicy, których anarchja życia gospodarczego pozbawia pracy lub należnej płacy, i nawet właściciele zakładów produkcji, zwłaszcza obdłużonych, w mieście i na wsi, którym dzisiejszy podział dochodu społecznego nie zapewnia nieraz nawet zwrotu kosztów produkcji.

Jako zatem moralny problem powstaje w ten sposób zagadnienie przywrócenia życiu gospodarczemu jego właściwego celu, którym jest zaspakajanie potrzeb społeczeństwa, i usunięcia proletaryzmu.

2. Pius XI daje następujący obraz dzisiejszego życia społecznego: *„Błąd indywidualizmu... zniszczył... bogate niegdyś... życie społeczne, że wkońcu prawie same tylko jednostki zostały i państwo, zresztą z niemałą dla samego państwa szkodą. Życie*

społeczne bowiem straciło swój wyraz, wszystkie zaś obowiązki dawniejszych stowarzyszeń przeszły na państwo, przygniatając ją nieskończoną ilością zadań i ciężarów".

Mamy tu wierne odbicie dzisiejszego rozstroju społecznego.

Kończący się obecnie okres historji rozpoczął się pod znakiem indywidualizmu. Wierzono, że jednostka jest suwerenną, a społeczeństwo dochodzi do skutku tylko przez dobrowolną rezygnację jednostek z ich praw. W imię tych zasad zniszczono stare korporacje, a państwu nadano formy organizacji, czerpiącej swą rację bytu i swe kompetencje z umowy. Był to jednak stan nienaturalny. Jednostka nie jest z natury suwerenną i sama sobie nie wystarcza. Stąd wyniknął pęd do organizacji, która jednak, tworzona w ogniu walki, stała się wyrazem dążności nie łączącej, ale rozdzielającej (powstanie „klas społecznych"). A i państwo nie jest formą prawną, powstałą z dobrowolnej umowy; jest bowiem organizacją, wynikającą z konieczności natury, a zmierzającą do skoordynowania rozbieżnych elementów społecznych w interesie dobra powszechnego. Stąd pęd nowoczesnego państwa do ujednostajnienia czynników społecznych, pęd tem silniejszy, im większą jest anarchja społeczna, wywołana przez zastosowanie indywidualizmu w praktyce. Pęd ten jednak przybiera czasami formy niezdrowe. Interwencjonizm państwa, posunięty poza granice, wskazane przez faktyczną konieczność dobra powszechnego, prowadzi do martwoty.

Tak powstaje naczelny problem społeczny — odnowienia pośrednich między jednostką a państwem członów społecznych, któreby jednostkom zepewniły konieczną samodzielność, a społeczeństwu równie konieczną jedność moralną.

3. Źródło tego zła widzi Pius XI w dziedzinie moralności.

Początek obecnego okresu życia społecznego i gospodarczego zszedł się z tym prądem umysłowym, który głosił niezależność życia zbiorowego od norm niezmiennej moralności, a życie gospodarcze poddawał wyłącznie działaniu t. zw. praw gospodarczych, życie społeczne zaś uważał za wypadkową zbiorowej woli społeczeństwa. Skutki tego oderwania życia zbiorowego od niezmiennych norm chrześcijańskiej moralności były opłakane.

Nastąpił powrót do pogańskich poglądów na życie gospodarcze. Prawo własności uznano za prawo wyłączności w używaniu i nadużywaniu. Pracę ludzką potraktowano jako towar. Życie gospodarcze opanowała żądza zysku w sposób dotąd nieznany. Zatracano także prawdziwy pogląd na społeczeństwo.

Łatwo pogodzono się ze zdaniem, jakoby walka klas była regulatorem życia i ustroju społecznego, a skutkiem tego jakoby — zgodnie z założeniem współczesnego pozytywizmu prawnego — wola zbiorowa, t. j. większości liczbowej społeczeństwa, była ostatecznem źródłem władzy i prawa.

Proletaryzm mas i anarchja produkcji w życiu gospodarczem, a walka klas i upadek autorytetu państwa w życiu społecznem— oto jakie były skutki rozdziału między moralnością chrześcijańską a życiem zbiorowem.

III. Droga reform.

Panuje powszechne przekonanie, że obecny stan rzeczy nie da się utrzymać i że trzeba zasadniczych reform. Lecz — jakich?

Zwolennicy liberalizmu gospodarczego wołają o nawrót do jego „czystych“ zasad sprzed wieku. Nawrót ten jednak jest niemożliwy i niepożądany. Liberalizm jest głównym winowajcą obecnego chaosu, a nadto w sposób niewątpliwy dowiódł swej niezdolności do kierowauia życiem zbiorowem. Fałszywem jest i drugie rozwiązanie: kolektywizm, głoszony przez socjalizm i komunizm. Jest on obcym ludzkiej naturze, a da się utrzymać jedynie siłą. Pozatem ani jeden, ani drugi kierunek nie rozwiązuje wysuniętych poprzednio problemów. Rozwiązanie ich jest natomiast możliwe na tle zasad, wysuniętych w enc. „Quadragesimo anno“, z których można wyprowadzić następujące bardziej szczegółowe wskazania.

1. W obecnej dyskusji na temat reformy ustroju przeważa zainteresowanie życiem społeczno-politycznem i jego przyszłemi formami prawnemi ze szkodą dla życia gospodarczego i koniecznych w tej dziedzinie reform. W szczególności gdy mowa o naprawie życia gospodarczego, trzeba zwrócić uwagę na konieczność likwidacji proletaryzmu.

Pius XI, podkreśliwszy niesprawiedliwość obecnego rozdziału własności i sposobów podziału dochodu społecznego, który doprowadził do proletaryzacji mas, pisze: *„Z całą stanowczością i usilnością należy w tym kierunku zdążać, by przynajmniej w przyszłości dokonywał się sprawiedliwy podział dóbr wytwarzanych tak, by tylko w słusznej mierze gromadziły się w rękach ludzi bogatych, a natomiast by dość szerokim strumieniem rozchodziły się wśród pracowników“*. A wreszcie oświadcza: *„Niech się nikt nie łudzi: tylko za cenę wejścia na drogę stanowczego*

i bezzwłocznego wprowadzania tych zasad w życie będzie można przed żywiołami przewrotu uratować ustrój publiczny, pokój i bezpieczeństwo społeczeństwa". Papież podaje tylko ogólne wskazania. Rzeczą ludzi nauki i ludzi praktyki jest rozwinięcie tych zasad i wskazanie konkretnych dróg.

Przedewszystkiem wykluczyć należy wszelkie rewolucyjne i niemoralne środki, jak: socjalizacja wszystkich dóbr produkcyjnych, konfiskata majątków uczciwie nabytych i t. p. Następnie odróżnić trzeba dziedzinę własności rolnej od przemysłowo-handlowej. Uwłaszczenie mas bezrolnych lub małorolnych winno się dokonywać w rozmiarach możliwych do osiągnięcia przedewszystkiem drogą celowej polityki gospodarczo-społecznej państwa, któremu encyklika „Quadragesimo anno" przyznaje również prawo ograniczania właściciela w używaniu własności, przymusowe jednak wywłaszczenie wielkiej własności należy uważać za środek ostateczny i to uwarunkowany słusznem odszkodowaniem i względami gospodarstwa narodowego. Uwłaszczenie zaś proletarjatu przemysłowego może pójść w kierunku akcjonarjatu pracy, udziału robotników w zysku, szerokiej akcji budowy domów i tworzenia kolonij robotniczych, spółdzielczości produkcyjnej i t. p.

Gdy mowa o konieczności tych reform, podnieść należy nieodzowność zgody społecznej, której wymaga powodzenie tej wgłąb ustroju idącej przemiany. Przemiana winna dojść do skutku nie jako zdobycz jednej klasy społecznej na drugiej, ale jako wyraz zdrowej ewolucji pojęć społeczno-moralnych.

Reformy wymaga nietylko ustrój własności, ale i całe życie gospodarcze. Jesteśmy dziś świadkami—mówi Pius XI—*„skupiania się nietylko samych bogactw, ale także ogromnej potęgi i despotycznej władzy gospodarczej w rękach niewielu*". Do tego stanu rzeczy doprowadziło nieskrępowanie wolnej konkurencji. W interesie dobra ogółu trzeba przeciwdziałać ujarzmieniu życia gospodarczego, na które Ojciec św. się tak skarży, a to zapomocą fachowej i bezstronnej kontroli, wyłonionej przez przebudowany odpowiednio ustrój społeczny.

2. Przebudowa życia społecznego powinna iść w kierunku nadania społeczeństwu cech „organizmu społecznego" (według wyrażenia Piusa XI). W tym celu trzeba pokonać panującą obecnie klasowość, a wprowadzić w życie społeczne solidaryzm. Stać się to może przez zorganizowanie całego społeczeństwa w korporacjach na podstawie zawodów i przez wyposażenie

korporacyj w kompetencje zarówno w zakresie ściśle społecznych, jak i gospodarczych spraw (kontrolowanie i porządkowanie produkcji, wymiany i współzawodnictwa, załatwianie konfliktów pracy, prowadzenie ubezpieczeń społecznych i t. p.) zawsze jednak pod opieką i nadzorem państwa. Tą drogą pokonanoby obecną anarchję życia gospodarczego, skierowując je ku jego właściwemu celowi zapomocą zorganizowanego odpowiednio społeczeństwa.

3. Pius XI mówi, że do prawdziwego odnowienia usroju społecznego „dwie rzeczy są konieczne: reforma urządzeń i naprawa obyczajów". Pierwsze zadanie należy do czynników politycznych, w pierwszym rzędzie do państwa. Drugie — do społeczeństwa. By jednak społeczeństwo mogło temu zadaniu podołać, potrzebna mu jest ideologja, któraby zdolną była wychować masy w duchu tych nowych urządzeń i potem ustrój ten utrzymać. Jeżeli potępiamy ideologję liberalizmu indywidualistycznego i ideologję kolektywizmu, trzeba innej ideologji. Może nią być tylko ideologja katolickiej etyki społecznej. Jej solidaryzm kojarzy szczęśliwie prawa jednostki z prawami społeczeństwa, potrzebę autorytetu z postulatami wolności osobistej, indywidualne prawa własności z jej obciążeniem na rzecz społeczeństwa, godność pracy z jej obowiązkami. Jej zaś organiczny pogląd na społeczeństwo idzie w parze z odczuwaną powszechnie potzebą jednolitości społeczeństwa przy zabezpieczeniu samodzielności form pośrednich między jednostką i państwem.

Zakończenie.

Ludzkość—powiedzieliśmy na początku tego oświadczenia—przeżywa obecnie przełomowy i przejściowy okres historji. Przeżywa go i nasze polskie społeczeństwo. Rzeczą wszystkich ludzi dobrej woli jest pomóc mu w przyzwyciężeniu obecnego chaosu i w wyszukaniu nowych form ustrojowych. Wywiązując się z tego zadania, Rada Społeczna przy Prymasie Polski zwraca się do wszystkich czynników, interesujących się przebudową ustroju, z prośbą o rozważenie tych ogólnych z natury rzeczy zasad rozwiązania, którym poświęciła niniejszą odezwę. Zwraca się także do wszystkich katolickich organizacyj i do katolików, stojących poza organizacjami, z wezwaniem do sumiennego przestudjowania tych zasad i do rozszerzania ich w społeczeństwie. Jeśli co może Polskę, jak i ludzkość całą, wyzwolić z obecnego

chaosu, to tylko zdecydowane wejście na drogę przemian, wysuniętych przez Piusa XI, a głęboko uzasadnionych względami etycznemi.

Poznań, dnia 15 maja 1934.

RADA SPOŁECZNA PRZY PRYMASIE POLSKI

† Biskup Teodor Kubina. Profesor Dr. Leopold Caro. Profesor Dr. Ludwik Górski. Ks. Dr. Edward Kozłowski. Ks. Profesor Dr. Andrzej Mytkowicz. Ks. Dr. Jan Piwowarczyk. Ks. Rektor Dr. Antoni Szymański. Ks. Profesor Dr. Aleksander Wóycicki.

KRONIKA

I. Stolica Apostolska.

Kondolencja Ojca św. z powodu zamordowania ś. p. ministra Br. Pierackiego.—Z polecenia Ojca św. kardynał sekretarz stanu przesłał telegraficznie Rządowi polskiemu wyrazy głębokiego współczucia z powodu skrytobójczego morderstwa, dokonego na osobie ministra spraw wewnętrznych, ś. p. Bronisława Pierackiego.

Ambasador Hiszpanji w Watykanie. — D. 11 czerwca rb. minister spraw zagranicznych, Pita Romero, w charakterze ambasadora nadzwyczajnego, złożył Ojcu św. listy uwierzytelniające. Zadaniem ministra Pita Romero jest, jak wiadomo, zawrzeć porozumienie ze Stolicą Świętą i utrwalić dobre stosunki z Hiszpanją. Nie jest wykluczonem, że pertraktacje doprowadzą do ustalenia modus vivendi, a następnie do zawarcia konkordatu.

Dziennikarze na audjencji u Ojca św. — D. 8 czerwca rb. Ojciec św. przyjął na audjencji 700 osób reprezentujących wydawców, redaktorów, administratorów i drukarzy prasy rzymskiej. W przemówieniu swem Papież wyraził zadowolenie z pomocy, jaką prasa rzymska okazała w czasie ubiegłego Roku Świętego, ogłaszając i opisując wszystkie wspaniałe uroczystości tego okresu, co wywoływało stale wielkie wrażenie w całym świecie i głośnem odbijało się echem. Przypominając następnie odpowiedzialność prasy i zwracając uwagę na niezwykle wielkie korzyści, jakie może przynieść światu prasa, stojąca w służbie prawdy i cnoty, zakończył Papież swe przemówienie udzieleniem błogosławieństwa.

Nowa Akademja Papieska. — Założona w r. 1879 przez Leona XIII Papieska Akademja św. Tomasza, zmieniając swój statut, włączyła do swej organizacji Papieską Akademję Religji Katolickiej, założoną w roku 1801 przez Piusa VII. Nowa Akademja nosi tytuł: *Papieska Akademja św. Tomasza i Religji Katolickiej.*

II. Kronika archidiecezjalna

Sprawa rekolekcyjna. — W dd. 14 -15 czerwca rb. odbył się w Wilnie pierwszy kurs rekolekcyjny dla kapłanów. Kurs rozpoczął się Mszą św., celebrowaną w Ostrej Bramie przez JE. Ks. Arcybiskupa-Metropolitę Kurs przeprowadził O. Cz. Małysiak T. B. Z., wygłaszając szereg referatów na temat istoty i organizacji ruchu rekolekcyjnego. W wyniku dyskusji zebrani postanowili zorganizować Związek Księży Rekolekcjonistów archidiecezji wileńskiej. W kursie brało udział 49 księży z terenu archidiecezji wileńskiej. Dnia 15 bm. pod przewodnictwem JE. Ks. Arcybiskupa-Metropolity odbyła się konferencja wszystkich zgromadzeń zakonnych, na której ustalono plan akcji rekolekcyjnej w archidiecezji wileńskiej.

Święcenia kapłańskie. — Dn. 17 czerwca rb. JE. Ksiądz Arcybiskup-Metropolita w kośc. św. Jana udzielił święceń kapłańskich diakonowi Juljanowi Mroczkowskiemu.

Seminarjum Metropolitalne. — D. 15 czerwca rb. w Seminarjum Metropolitalnem rozpoczęły się ferje letnie; powrót alumnów do Seminarjum ma nastąpić dnia 12 września; dd. 13—15 września odbędą się rekolekcje powakacyjne, dnia zaś 18 września początek roku akademickiego. Nowowstępujący winni złożyć podania i dokumenty do 1 sierpnia, dnia 2 sierpnia odbędzie się egzamin. W końcu roku akademickiego w Seminarjum było 119 alumnów, w tej liczbie mają święcenia diakońskie: Paweł Bartoszewicz, Edmund Basis, Czesław Barwicki, Franciszek Bryks, Aleksander Grabowski, Jerzy Kaszyra, Edward Klejno, Władysław Małachowski, Michał Sucharewicz, Antoni Szubzda, Stanisław Tarasewicz, Stanisław Urban, Stanisław Walukiewicz i Apolinary Zubelewicz; mających mniejsze święcenia jest 45.

Roboty w Bazylice. —Po dłuższej przerwie, spowodowanej brakiem funduszów, przed kilkoma tygodniami wznowione zostały w Bazylice wileńskiej roboty ratownicze. Ponieważ Komitet rozporządza obecnie szczupłemi funduszami, prace te rozwijają się w tempie stosunkowo wolnem. W obecnej chwili prace ratownicze obejmują dalsze wzmacnianie fundamentów świątyni. Po zakończeniu robót nad wzmacnianiem fundamentów pod kaplicą im. Maryi, rozpoczęte zostały prace przy fundamentach pod ścianą zachodnią.

Akcja dobroczynna. — Niedawno odbył się w Wilnie zjazd członków archidiecezjalnego Związku Tow. Dobrocz. „Caritas", w którym wzięło udział ok. 30 delegatek i delegatów z całej archidiecezji wileńskiej. Jedną z inowacyj w roku sprawozdawczym było wprowadzenie t. zw. „bonów jałmużniczych", zastępujących jałmużnę w gotówce. Ilość obiadów, wydawanych w kuchniach „Caritasu" za te bony, wynosi w okresie od 2 lutego do 1 czerwca 1934 r. 18390. „Caritas„ utrzymuje półkolonje i kolonje letnie. W okresie sprawozdawczym urządzonych było 6 półkolonij letnich i 2 zimowe, z których korzystało około 600 dzieci. Koszt utrzymania tych półkolonij wynosił 3.859 zł. 49 gr.

Wizytacja pasterska.—JE. Ksiądz Arcybiskup-Metropolita rozpoczął wizytację bliżej położonych pod Wilnem parafij. Pierwsza wizytacja dnia 24 czerwca rb. odbyła się w Kalwarji. Arcypasterz przybył do Kalwarji o g. 7.30 zrana, pobierzmował przeszło 400 osób, był obecny na Sumie, zwizytował organizacje parafjalne i dokonał otwarcia pierwszego domu rekolekcyjnego w byłym klasztorze dominikańskim w Kalwarji i o godz. 16 powrócił do Trynopola.

Pierwszy Dom Rekolekcyjny.— Dnia 24 czerwca r. b. J. E. Ksiądz Arcybiskup-Metropolita otworzył i poświęcił pierwszy Dom Rekolekcyjny pod nazwą „Wieczernik Wileński“, urządzony staraniem ks. kan. Stanisława Miłkowskiego, prob. i dziek. kalwaryjskiego. Dom mieści się w byłym klasztorze dominikańskim i zajmuje całe piętro, odnowione i odpowiednio przygotowane. Obecnie w tym lokalu może się pomieścić od 15 do 20 rekolektantów. W projekcie jest dalsza rozbudowa domu; zależy jednak wszystko od funduszów, o które teraz niełatwo. Pierwsza serja rekolekcyj zamkniętych rozpocznie się dn. 28 czerwca r. b. wieczorem. W tej serji wezmą udział członkowie Sodalicji Męskiej Panów z Wilna. Kierować będzie ks. kan. Stanisław Miłkowski.

Pielgrzymki i wycieczki do Ostrej Bramy. — Do dnia 20 lipca rb. Ostrą Bramę odwiedziło około 40.000 osób pątników i wycieczkowiczów w 102 zorganizowanych kompanjach i wycieczkach. Jak widać z tego, ilość wycieczek w sezonie wiosennym znacznie przewyższyła całoroczną ilość z roku ubiegłego.

III. Kronika krajowa.

Kongresy Eucharystyczne w Polsce. — W dd. od 8—9 czerwca rb. w trzech miastach naszego Państwa: Tarnowie, Dąbrowie Górniczej i Sieradzu odbyły się diecezjalne Kongresy Eucharystyczne. Uroczystości kongresowe swą wspaniałością, udziałem wielkich rzesz ludu (do 150.000), przedstawicieli wszystkich stanów, ogromnych rzesz młodzieży, przeszły wszelkie oczekiwania. Swieży powiew religijny, idący z Kongresów, udzielił się wszystkim, pogłębiając świadomość katolicką i dając pokrzepienie serc w trudnych czasach kryzysowych.

Komisja prawna Episkopatu Polski. — Dnia 19 bm. obradowała w pałacu arcybiskupim w Warszawie Komisja prawna Episkopatu Polski. W konferencji wzięli udział IIEEm. obaj Księża Kardynałowie. IIEE. Ks. Ks. Arcybiskupi, oraz Ks. Biskupi Przeździecki i Łukomski.

Kondolencje. — Z racji tragicznej śmierci ministra Br. Pierackiego, który padł z ręki skrytobójczej zbrodniarza, księża Biskupi złożyli kondolencje na ręce p. premjera Kozłowskiego albo też na ręce miejscowych władz administracyjnych.

Reorganizacja Stowarzyszeń katolickich.—Episkopat Polski uchwalił nowe Statuty dla Stowarzyszeń Akcji Katolickiej, a mianowicie dla Stowarzyszeń: Mężów, Niewiast, Młodzieży Męskiej i Żeńskiej. Naczelny Instytut Akcji Katolickiej w Poznaniu ogłosił te Statuty w numerze lipcowym *Ruchu Katolickiego* i wydał w osobnych broszurkach. Nowe Statuty wprowadzają wiele zmian w dotychczasowej strukturze organizacyjnej. W Statutach określono szczególnie jasno stosunek Stowarzyszeń do Akcji Katolickiej, co przyczyni się z pewnością wybitnie do usprawnienia całej katolickiej pracy organizacyjnej i do większego skoordynowania wszystkich ogniw Akcji Katolickiej.

Tydzień społeczny w Tarnowie. — Dd. 18—23 czerwca rb. odbył się w Tarnowie I Tydzień Społeczny, poświęcony przygotowaniu do pracy w akcji charytatywnej t. zw. „Sióstr parafjalnych“, które będą prowadziły po parafjach wydziały parafjalne „Caritas“. W Tygodniu wzięły udział 164 uczestniczki.

Walka o szkołę katolicką na Ślązku. — *Głos Niedzielny* (z dn. 17 czerwca), organ diecezji śląskiej, rozpoczął energiczną akcję z powodu wzmagającej się walki ze szkołą kato-

licką. W artykule p. t. *Katolicki ludu śląski, twoja szkoła katolicka zagrożona*, podaje szereg faktów, stwierdzających niezbicie zamach na katolicki charakter szkoły śląskiej. Wzywa przeto ludność do obrony.

Ruch unijny na Wołyniu. — *Nowa Zoria* donosi, że w ostatnim czasie około 30 osad zgłosiło swe przystąpienie do Kościoła katolickiego obrządku wschodniego i oczekuje na zorganizowanie parafij. Ruch unijny szerzy się zwłaszcza w powiatach, sąsiadujących z województwem lwowskiem i tarnopolskiem.

Towarzystwo Grzebania Umarłych św. Józefa. — W dn. 12 czerwca 1934 roku odbyło się walne roczne zebranie sprawozdawcze członków Katolickiego Towarzystwa Grzebania Umarłych św. Józefa. Celem T-wa jest bezpłatne urządzanie pogrzebów najbiedniejszym zmarłym, pozostałym bez opieki, bądź też takim, których rodzina wskutek ciężkich warunków materjalnych nie jest w stanie urządzić pogrzebu. Z sprawozdania, złożonego przez prezesa T-wa, wynika, że w roku sprawozdawczym, t. j. od 1-go kwietnia 1933 r. do 31 marca 1934 r., T-wo załatwiło 679 pogrzebów, w tem 655 na zlecenie m. Stacji Opieki Społecznej, 24 na skutek zgłoszenia osób prywatnych, bądź też zakładów opiekuńczych, oraz 3 wyznania niekatolickiego. W roku bieżącym Zarządowi udało się pozyskać około 100 nowych członków. Towarzystwo rozwija się w bardzo ciężkich warunkach materjalnych, żadnych zapomóg ani subwencyj nie otrzymuje. Składka członkowska wynosi 4 zł. rocznie. Sekretarjat mieści się przy ul. Śniadeckich Nr. 5.

IV. Kronika zagraniczna.

Św. Antoni Padewski — patronem Portugalji. — Brevem z dnia 13 czerwca rb. Ojciec św. ogłosił św. Antoniego Padewskiego patronem narodu portugalskiego. Dokument rozpoczyna się od słów „Sanctae Romanae Ecclesiae". Po stwierdzeniu na wstępie powszechności wśród ludów chrześcijańskich czci św. Antoniego, Ojciec św. w brewe swem oznajmia, że chętnie przychyla się do życzeń, wyrażonych przez kardynała patrjarchę Lizbony oraz episkopat portugalski i zgadza się na uznanie św. Antoniego patronem Portugalji. Święty ten nietylko urodził się w tym kraju, ale tam też kształcił się i przygotowywał do swego powołania duchownego.

Kolonje bezrobotnych katolików w Anglji. — W tych dniach rozpoczęło swoje prace w Panton pierwsze t. zw. „Wzorowe Gospodarstwo Rolne" pod nadzorem duchowieństwa katolickiego. Gospodarstwo to zatrudnia większą ilość bezrobotnych katolików. W ten sposób został zapoczątkowany ruch pod hasłem „Z powrotem do ziemi", mający na celu w pierwszym rzędzie danie możności pracy katolikom bez zajęcia. Kolonizacja powyższa będzie się dokonywała pod kierunkiem specjalistów fachowców. Gospodarstwo Rolne w Panton zostało oddane pod opiekę ojców Franciszkanów.

Walka z masonerją we Francji. — Niedawno w Paryżu odbyło się wielkie zebranie Narodowej Ligi Antymasońskiej, w którem wzięło udział zgórą 15 tysięcy osób. Głównym mówcą był deputowany Henriot, znany ze swych rewelacyj w aferze Stawiskiego. Oświadczył on, że jeśli pragnie się odbudować Francję na mocnych podstawach, należy niezwłocznie rozwiązać masonerję.

Wolność wyznań w Chinach. — Św. Kongregacja Propagandy otrzymała świeżo depeszę z Szanghaju, że premjer rządu chińskiego, minister spraw zagranicznych Wang-Ching-Ei,

oświadczył, iż w Chinach zostanie ogłoszona wolność religijna dla wszystkich obywateli republiki.

Wystawa antybezbożnicza w Londynie. — W tych dniach otwarto w Londynie pouczającą wystawę antychrześcijańskiej i antycywilizacyjnej działalności bezbożników komunistycznych. Przedstawiono organizację akcji bezbożniczej w Sowietach i w innych krajach, ze specjalnem uwzględnieniem Anglji, materjały, jakiemi bezbożnicy posługują się w propagandzie, wreszcie widoki zniszczonych świątyń i nowoczesnych męczenników za wiarę w Rosji. Wśród tych ostatnich wyróżniają się obrazy, dotyczące śp. arcybiskupa Cieplaka i ks. prał. Butkiewicza. Wystawa w społeczeństwie angielskiem wywarła wielkie wrażenie.

Katolicka młodzież angielska.— Niedawno w Liverpoolu odbył się doroczny zjazd związków katolickich młodzieży angielskiej. Zjazd poprzedziła Msza św., celebrowana na placu, gdzie buduje się obecnie katedra liverpoolska, największa w świecie. W nabożeństwie tem wzięło udział zgórą 30 tysięcy młodzieży. W przemówieniu, wygłoszonem na zjeździe, arcybiskup Liverpoolu, Mgr. Downey, stwierdził, że w szeregach stowarzyszonej katolickiej młodzieży angielskiej niema członków „honorowych“, wszyscy natomiast są członkami istotnie czynnymi, co jest rzeczą niezmiernie pocieszającą dla rozwoju angielskiej Akcji Katolickiej.

Zapowiedź nowej ofenzywy bezbożników. — W związku z dziesięcioleciem istnienia związku bezbożników wojujących zapowiada się nową wielką ofenzywę wszystkich jawnych i zamaskowanych organizacyj bezbożniczych we wszystkich krajach przeciw Bogu i religji. W celu wzmożenia tej kampanji wydane zostaną nowe serje plakatów propagandowych, zorganizowane wędrowne wystawy ateistyczne, przygotowane odpowiednie filmy i t. p. oraz zwołany zostanie 3-ci międzynarodowy kongres bezbożników. Jak na to odpowie świat katolicki czy wogóle wierzący? Czy tylko utyskiwaniem?

Mussolini o Nowym Testamencie. — Mussolini rozesłał do wszystkich dyrektorów i rektorów szkół we Włoszech okólnik, w którym z naciskiem zaleca czytanie Nowego Testamentu i tłumaczenie nauk w nim zawartych. W okólniku tym Mussolini mówi m. in. co następuje: „Całe nauczycielstwo winno czytać Nowy Testament i objaśniać go w dostępny sposób uczącej się młodzieży, dbając przytem o to, by dzieci gruntownie zapoznały się z jego najpiękniejszemi ustępami. Nowy Testament powinien się znajdować w każdej bibljotece i czytelni, jest to bowiem księga, która wiecznie będzie żywą i nową“.

Potępienie walki byków przez władzę kościelną.—We francuskiem mieście Brest miały się odbyć walki byków z okazji dorocznego święta Bretanji. W związku z tem biskup z Quimper zwrócił się do duchowieństwa diecezyj Léon i Cornauailles z wezwaniem, by pouczało wiernych, że katolicy nie powinni brać udziału w tego rodzaju igrzyskach.

Katolicka nagroda prasowa. — W Hiszpanji została ufundowana nagroda, która corocznie ma być przyznawana temu dziennikowi hiszpańskiemu, który najwięcej w ciągu roku przyczyni się do rozpowszechnienia idei i wiedzy religijnej, nauk Ojca św. i Biskupów, pobudzi do wzorowego życia katolickiego i t. d., jednem słowem — odda największe usługi sprawie religijnej. Nagroda, która będzie udzielana corocznie w „dniu prasy katolickiej”, wynosi trzydzieści tysięcy pesetów, t. j. około

25 tysięcy złotych polskich. Nagroda jest fundacji prywatnej i nosi nazwę swego fundatora — Miguel Baygual-Angela-Bas.

Międzynarodwa federacja urzędników chrześcijańskich.—W Paryżu odbył się piąty kongres Międzynarodowej Federacji Chrześcijańskich Syndykatów Urzędniczych przy licznym udziale delegatów organizacyj francuskich, belgijskich, holenderskich, polskich, czechosłowackich, szwajcarskich i hiszpańskich. Omawiając sprawę bezrobocia wśród urzędników, zjazd wypowiedział się za koniecznością przymusowego ubezpieczenia. Przedmiotem obrad była pozatem kwestja organizacji urzędników-cudzoziemców oraz problem wykształcenia zawodowego urzędników. W zakończeniu obrad kongres podał surowej krytyce tak zwane autorytatywne organizacje niemieckie i austrjackie i zalecił swym związkom ustrój korporacyjny, oparty na współpracy klas i skoncentrowany w formule „wolny związek w zorganizowanym zawodzie“.

Zakonnicy ex-wojskowi we Francji w obronie swoich praw.— Do prezydenta Doumergue'a zgłosiła się delegacja stowarzyszeń byłych kombatantów z deputowanym z okręgu Mozy, kanonikiem Polimannem, na czele, dla wręczenia rządowi memorjału w sprawie przywrócenia zakonnikom — b. uczestnikom wojny— niesłusznie odebranych im praw publicznych.

Manifestacja katolicka w Berlinie. — Dnia 24 czerwca odbyła się olbrzymia manifestacja ludności katolickiej, która obchodziła uroczyście rocznicę inauguracji diecezji berlińskiej. W obchodzie wzięło udział 60.000 katolików, przybyłych z diecezji. Na uroczystości obecni byli, oprócz biskupa diecezji berlińskiej i nuncjusza papieskiego, ministrowie Rzeszy Schmidt oraz Elt von Ruebenach. Przybyła również małżonka wicekanclerza von Papena z córkami. Na zakończenie uroczystości odbyło się ślubowanie zebranych tłumów, że „dochowają wierności Kościołowi katolickiemu bez względu na ataki niewiernych“.

Prześladowania w Meksyku. — Prześladowanie katolików w Meksyku w ostatnich czasach znowu bardzo się wzmogło. Do czego dochodzi zaciekłość prześladowców, świadczy rozporządzenie gubernatora w stanie Tabasco, którem zabronił stawiania krzyżów na cmentarzach i na mauzoleach. Na grobowcach, zamiast imion i nazwisk osób zmarłych, mają być umieszczane numery.

Pismo dla bezrobotnych w Nowym Jorku. — W Nowym Jorku (w Ameryce) rozpoczęto wydawać specjalne czasopismo katolickie dla bezrobotnych. Czasopismo to p. t. *The Catholic Worker* (Katolicki robotnik) przynosi artykuły i notatki, interesujące bezrobotnych z różnych zawodów i przedsiębiorstw, a także ogłoszenia o wolnych posadach. Współpracownikami *The Catholic Worker* są księża i świeccy. Sprzedaje się to czasopismo po cenach kosztów papieru i druku — w ośrodkach pośrednictwa pracy. Pierwsze dwa numery obudziły nadzwyczajnie silne zainteresowanie w sferach robotniczych i spotkały się z bardzo życzliwem przyjęciem; pismo bowiem ponadto zawiera artykuły treści religijnej, społecznej, politycznej i t. p. w duchu katolickim.

Drukowano za zezwoleniem J. E. Księdza Arcybiskupa - Metropolity.

Redaktor i Wydawca KS. LEON ŻEBROWSKI, Kan. Kapit. Metropol.

DRUKARNIA ARCHIDIECEZJALNA W WILNIE.

NOWE KSIĄŻKI.

Ks. Franciszek Spirago. **Zbiór przykładów do nauki katechizmu dla duszpasterzy i wiernych.** Przełożył i opracował dr. fil. C. L. Nakładem i drukiem Spółki Wydawniczej K. Miarki w Mikołowie woj. Śląskie. Str. 518.

Nie jest to nowe wydanie znanego nam z dawnych czasów *Zbioru przykładów*, lecz całkowicie nowy przekład z oryginału niemieckiego z zastosowaniem do naszych warunków i czasów, nadto przykłady, odnoszące się do obcych instytucyj, praw i tp., zostały zastąpione przykładami swojskiemi.

Opracowanie i szata zewnętrzna bez zarzutu.

Katechezy dla wyższych oddziałów szkoły powszechnej. Opracował *ks. Jan Szukalski* prof. Państw. Semin. w Inowrocławiu. *Cz. III o Łasce.* Nakład Seminarjum Zagranicznego. Patulice, p. Nakło n/N. Str. 454.

Jest to dalszy ciąg sumiennie opracowanego podręcznika dla nauczyciela religji. Cały ten tom, poświęcony nauce o Łasce Bożej i środkach do jej zdobycia, a więc modlitwie i sakramentom, zawiera 59 rozdziałów, z których każdy omawia pewną całość nauki o danym przedmiocie. Opracowanie gruntowne i jasne.

Intronizacja Najśw. Serca Jezusa w rodzinach. Warszawa. Marymont, ul. Gdańska 8. Str. 154.

Książeczka, poświęcona Intronizacji, jej istocie, duchowi i prowadzeniu, przyda się każdemu kapłanowi w pracy duszpasterskiej.

Jadwiga Roszkowska. **Jak zakładać K. S. P.** — (Katolickie Stowarzyszenie Polek). Wilno. 1934, str. 47.

Jest to podręcznik Kursu „Akcji Katolickiej", opracowany jasno i wyczerpująco w dwunastu rozdziałach na podstawie głębokiego przemyślenia i kilkoletniego doświadczenia dyrektorki Katolickiego Związku Polek w Wilnie. Może on być bardzo pożyteczny, tak dla Księży proboszczów, jak i dla osób świeckich, interesujących się daną sprawą; gdyż nietylko informuje jak zakładać stowarzyszenia parafjalne, lecz jeszcze poucza jak je następnie prowadzić; objaśnia jakie mają być pierwsze prace Zarządu i jak dalsza praca organizacyjna ma się rozwinąć. Bardzo dobre zą tu uwagi o tematach do poruszania na pogadankach miesięcznych zebrań. Znajdujemy tu praktyczne i precezyjne instrukcje co do przyjmowania nowych członków, o programie pracy i o powstawaniu sekcyj i kółek. Mamy tu cenne wskazówki dla rozwoju stowarzyszenia, tak w mieście jak i w odległych zakątkach prowincji. Nawet wobec piętrzących się tam trudności, autorka, która je doświadczała, znajduje rady do zwalczania zastoju głuchej wsi.

W taki to prosty sposób zostało rzucone hasło do apostolstwa wśród kobiet, aby z czasem dokonać w łonie naszego społeczeństwa cudownej przemiany odrodzenia ducha mas w Chrystusie, jak to zaleca nam właśnie Stolica Apostolska i Episkopat Polski. Idźmy w tym kierunku, a wielkie rzeczy powstaną. Bierzmy do ręki małą książeczkę panny Roszkowskiej i zastosujmy ją w życiu. Znajdziemy ją na półkach Księgarni Św. Wojciecha (Poznań. Warszawa. Wilno. Lublin).

„POLSKA NA MORZU".

Mimo całej miłości dla polskiego morza, jaką wykazuje społeczeństwo polskie, nie można powiedzieć, by znajomość morza i spraw morskich była dostatecznie rozpowszechniona.

Dlatego z prawdziwą radością należy powitać myśl podjętą przez Wojsk. Instyt. Naukowy Min. Spraw Wojsk., który przystępuje do wydania dzieła albumu „Polska na Morzu", nabywając to dzieło osiąga się dwa cele: pogłębia się własną znajomość sprawy polskiego morza i przyczynia się do zasilenia funduszu obrony morskiej i rozwoju marynarki wojennej.

Z powyższych względów, jakie posiada wydawnictwo „Polska na Morzu", winno się spotkać z życzliwem przyjęciem i poparciem.

Kurja Metropolitalna, uznając te wszystkie racje chętnie popiera zaprojektowane wydawnictwo.

Subskrypcję przyjmować będą delegaci Wojsk. Inst. Nauk. Min. Spraw Wojsk.: p. Stanisław Antonowicz i p. Marjan Chmielewski za okazaniem legitymacji.